

Wprowadzenie

Z przyjemnością prezentujemy Państwu 59. numer czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” i zapraszamy do zapoznania się z jego zawartością. Tom ten w całości poświęcony jest problematyce badań regionalnych i miejskich. Obejmują one szeroki zakres zagadnień ekonomicznych, społecznych i politycznych z uwzględnieniem ich wymiaru przestrzennego. Wśród nich problemy rozwoju i polityki regionalnej oraz miejskiej nabierają w ostatnim czasie szczególnie znaczenia. Pandemia COVID-19 spowodowała zmiany w wielu sferach życia społecznego i gospodarczego. Postawiła także wiele pytań dotyczących zarówno odporności miast i regionów na jej negatywne skutki, jak i dostosowania dotychczas prowadzonych polityk do nowych warunków. Z drugiej strony wybuch wojny w Ukrainie w lutym 2022 r. stawia przed nami kolejne wyzwania związane z jej globalnymi, regionalnymi i lokalnymi konsekwencjami.

W tym numerze czasopisma znalazło się 12 artykułów prezentujących zagadnienia rozwoju regionalnego, demografii, finansów regionalnych i lokalnych oraz polityki miejskiej. Pierwszych pięć prac jest pokłosiem konferencji „7th Annual Meeting – ERSA Sekcja Polska”, która odbyła się w formie zdalnej w dniach 3–4 grudnia 2021 r. na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konferencja została zorganizowana przy współpracy z European Regional Science Association – Sekcja Polska (Polish Section), a jej hasło przewodnie brzmiało: „Miasta i regiony w perspektywie starej i nowej polityki europejskiej”. Kolejnych siedem prac stanowią artykuły nadesłane do czasopisma, wpisujące się w wyżej wymienioną problematykę regionalistyczną.

Numer czasopisma otwiera artykuł Barbary Dańskiej-Borsiak zatytułowany „PKB per capita a poziom życia mieszkańców powiatów województwa łódzkiego”. Autorka dokonuje oszacowania PKB na mieszkańca w powiatach województwa łódzkiego, a następnie konstruuje ranking powiatów według poziomu życia. Przeprowadzone w niniejszym artykule studia porównawcze zweryfikowały hipotezę o umiarkowanym związku pomiędzy PKB per capita a poziomem życia w powiatach.

W drugim artykule pt. „Narzędzia ustawowe rewitalizacji a kontekst małego miasta. Wybrane zagadnienia” Adriana Cieślak-Arkuszewska i Rafał Purzyński podejmują zagadnienie procesów odnowy obszarów zdegradowanych. Autorzy dokonują przeglądu narzędzi oferowanych przez ustawę o rewitalizacji oraz próby ich oceny w przypadku rewitalizacji małego miasta. W syntezie badań stwierdzono, że ustawa stwarza możliwości programowania i wdrażania procesu rewitalizacji, ale w przypadku małych miast pojawiają się pewne ograniczenia. Tematykę terenów zdegradowanych, ale w kontekście ich modernizacji, kontynuują Dariusz i Anna Rajchelowie. W pracy „Rozwój i modernizacja terenów zdegradowanych na przykładzie Kamionki Piast w Opolu” przedstawiają działania podjęte przez władze miejskie w celu rewitalizacji, rekultywacji oraz remediacji tego terenu. Autorzy

wskazują, że działania te doprowadziły do przekształcenia zdegradowanego terenu poprzemysłowego w jedno z atrakcyjniejszych miejsc Opola, które jest wykorzystywane do celów wypoczynkowych, rekreacyjnych i sportowych.

Problematyka transformacji klastrów technologii medycznych (MedTech) w Europie oraz trendów wpływających na tę transformację jest przedmiotem rozważań artykułu Artura Ochojskiego i Marcina Barona pt. „Scenarios as collaborative tool empowering the policy making process. The case of MEDTECH sector in Europe”. Autorzy przedstawiają metodę scenariuszową jako poszerzające wiedzę narzędzie do tworzenia klastrów polityk klastrowych oraz identyfikują scenariusze dla sektora MedTech w celu zwiększenia wartości dodanej na rzecz regionalnej transformacji w warunkach inteligentnych specjalizacji i celach zrównoważonego rozwoju. Wspólna praca nad scenariuszami pozwala, zdaniem autorów, na podejmowanie przez władze lepszych decyzji, a także przewidywanie nowych możliwości dla firm, organizacji wspierających biznes, jednostek badawczych oraz użytkowników produktów i usług MedTech.

Studia nad gospodarką mieszkaniową Wiednia są przedmiotem zainteresowania Barbary Samorek. W tekście „Model miasta zwarteo w kontekście prowadzonej polityki mieszkaniowej na przykładzie doświadczeń wiedeńskich” autorka, analizując te doświadczenia oraz identyfikując związki pomiędzy cechami polityki miejskiej miasta zwarteo i kierunkiem wzrostu ośrodka dochodzi do konkluzji, że mieszkalnictwo jest skorelowane z planowaniem przestrzennym. Będący przedmiotem rozważań pracy model polityki mieszkaniowej miasta zwarteo jest otwartą koncepcją rozwoju, która może być odpowiedzią na obecne przemiany terenów zurbanizowanych. Problematyka miejska jest kontynuowana w kolejnym artykule „Popularność systemu roweru miejskiego w wybranych dzielnicach Poznania wobec cech środowiska zabudowanego” napisanym przez Bartosza Doszczeczkę. Autor, wychodząc od negatywnych konsekwencji wysokiego poziomu motoryzacji, wskazuje, że jednym z możliwych rozwiązań tych problemów jest wprowadzanie systemów rowerów miejskich. W wyniku modelowania ekonometrycznego wskazane zostały cechy środowiska zabudowanego, które wpływają na popularność korzystania z rowerów miejskich.

Zagadnienie finansów lokalnych zostało podjęte w pracy Anny Wichowskiej pt. „Government transfers in the budgets of Polish municipalities and their determinants”. Wpisuje się ona w szerszy nurt badawczy problematyki decentralizacji finansów publicznych. Śledząc zmiany udziału transferów rządowych w dochodach budżetów gmin w Polsce w latach 2008–2020, autorka wskazuje na przyczyny, które wpłynęły na poziom otrzymanego wsparcia. W konkluzji stwierdza się, że istotnymi czynnikami wpływającymi na wielkość transferów rządowych są również poziom ubóstwa i przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę. Kolejny artykuł, napisany przez Elżbietę Ociepę-Kicińską, Małgorzatę Gorzałczyńską-Koczkodaj, Krystynę Brzozowską i Przemysława Pluskotę, pt. „Ocena kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w obliczu pandemii COVID-19 na przykładzie województw samorządowych w Polsce” przenosi problematykę finansów na poziom regionalny. Autorzy sformułowali wniosek, że skutki finansowe pandemii nie dotknęły istotnie finansów samorządów województw. Ponadto wykazali,

że w okresie pandemii opieranie się na wskaźnikach, które powinny pokazywać sytuację finansową jednostek samorządu terytorialnego, nie oddaje rzeczywistego jej obrazu.

Waldemar Kozłowski w artykule „Strategie inwestycyjne gmin w gospodarce komunalnej” dokonuje ich analizy dla gmin powiatu olsztyńskiego. Autor bada czynniki zmian strategii inwestycyjnych, do których zalicza: wzrost świadomości społeczeństwa odnośnie do konieczności zwiększenia wysiłków na rzecz ochrony środowiska, ochrony zdrowia, ograniczenia wpływu negatywnych zmian klimatycznych. W konkluzji stwierdza, że strategia inwestycyjna w dziedzinie gospodarki komunalnej gmin ma charakter ewolucyjny.

Działalność organizacji pozarządowych w kontekście rewitalizacji jest przedmiotem badań Jakuba Mirackiego. W artykule „Aktywność organizacji pozarządowych w procedurach partycypacyjnych w rewitalizacji wybranych miast Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii” organizacje te analizowane są z punktu widzenia: konsultanta, wykonawcy, beneficjenta, a także grupy lobbującej. Wstępne badanie wskazuje jednak, że rzeczywistą rolą, jaką wybrane miasta GZM powierzają organizacjom pozarządowym w procesach rewitalizacji, jest rola wykonawcy.

„Obszary depopulacyjne w makroregionie centralnym i ich analiza pod kątem zaawansowania starości demograficznej w drugiej dekadzie XXI w.” to artykuł napisany przez Annę Majdzińską. Autorka wskazuje, że choć procesy depopulacyjne są w Polsce obecne od dawna, to ich przyspieszenie i zwiększanie terytorialnego zasięgu występowania miały miejsce w ostatnim dwudziestoleciu. Przy czym proces depopulacji na badanym obszarze powodowany był przez ubytek naturalny ludności, od wielu lat będący konsekwencją bardzo niskiego poziomu dzietności i wysokiego poziomu umieralności dodatkowo wzmocnionej przez wpływ pandemii COVID-19.

Numer zamyka praca Oleksandra Shubalyia i Andrzeja Mischzuka pt. „Wpływ wynagrodzeń na wzrost gospodarczy regionów Polski i Ukrainy”. Badanie porównawcze wykazało, że średnio w Polsce i w prawie wszystkich jej regionach wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ma pozytywny wpływ na wzrost PKB per capita. Natomiast w większości regionów Ukrainy zmiana PKB per capita jest nieelastyczna w stosunku do zmiany przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a w szczególności dotyczy to okupowanych obwodów donieckiego i ługańskiego. W konkluzji autorzy stwierdzają, że Ukraina dopiero w latach 2018–2019 osiągnęła wartość dynamiki PKB per capita i przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia na poziomie, który w Polsce występował już w 2004 r.

Składamy serdeczne podziękowanie autorom prac niniejszego tomu czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”. Dziękujemy również za poświęcony czas i zaangażowanie w przygotowanie nadesłanych tekstów oraz za współpracę w ich ostatecznej redakcji. Wyrażamy nadzieję, że opublikowane artykuły będą cieszyć się zainteresowaniem Czytelników naszego czasopisma, wierząc jednocześnie, że mogą stać się źródłem inspiracji w wyznaczaniu nowych kierunków i stawianiu nowych problemów na gruncie badań regionalnych.

*Redaktor tomu
dr Tomasz Kossowski*